

Valtioneuvoston kanslia
terveet-tilat@vnk.fi

14.2.2018

Tehyn näkemykset Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmasta

Tehy ry kiittää Suomen hallitusta ja Valtioneuvostoa siitä, että sisäilmaongelmat on otettu kehittämiskohteeksi ja on käynnistetty Terveet tilat -hanke. Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman toteutuminen linjaa, miten seuraavan kymmenen vuoden aikana puututaan julkisten rakennusten sisäilmaongelmiin ja sisäilmasairastuneiden hoidon ja kuntoutuksen sekä sosiaaliturvan parantamiseen.

Haluamme nostaa esille sosiaali- ja terveydenhuoltoalalle tärkeitä asioita sekä julkisten rakennusten että sisäilmasairastuneiden aseman ja turvan parantamiseksi. Pyydämme huomioimaan vastauksemme kysymyksiinne Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman kehittämisessä.

Sisältääkö ohjelma tarpeelliset toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi?

Julkisten rakennusten kunnon selvittäminen

Toimenpideohjelma on monipuolinen, jossa on huomioitu rakentamisprosessin osatekijät, rakentamisosaamisen varmistaminen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä ohjelman toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointi. Ohjelma vaatii vielä monilta osin tarkennusta.

Toimenpideohjelmassa mainitaan julkisista rakennuksista sosiaali- ja terveydenhuoltoalalle kuuluvat hoitolaitokset, mutta ohjelman sisältö painottuu koulurakennuksiin. Sisäilmatutkimus on Suomessa kohdistunut pääosin koulurakennuksiin ja siitä johtuen sosiaali- ja terveydenhuoltolaitokset ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Tehyn ja Turun yliopiston teki oirekyselyn (Putus ja Vilén 2017) Tehyn jäsenille. Tutkimus osoitti, että sairaaloiden sisäilman laadussa on suuria puutteita. Tutkimuksen tulokset ovat linjassa Työterveyslaitoksen 10 vuotta aikaisempien tutkimusten kanssa.

Kuntien rakennuskannasta useimmat ovat tulossa käyttöikänsä päähän, jolloin sisäilmaongelmat lisääntyvät. Tämän hetkiset rakennukset eivät ole toiminnallisilta ominaisuuksiltaan tarkoituksenmukaisia, muunneltavia ja monikäyttöisiä. Tarvitaan tietoa ja osaamista arvioida vanhojen rakennusten korjaustarve sekä rohkeaa päätöksentekoa.

Sote -alalla on tapahtunut myös palvelutarpeen muutoksia, josta vanhusten hoivapalveluissa on tapahtunut suurimmat muutokset. Tähän viittasi myös Jussi Niemi Kuntaliitosta (18.1.2018). Sote-muutoksen myötä on tulossa uusia palveluntuottajia. Uhkana on, että kunnat ovat halukkaita luopumaan omista huonoistakin rakennuksista uusille palveluntuottajille, joka siirtää ongelman julkisista palveluista yksityisiin.

Tehy ry esittää, että toimenpideohjelmassa korostetaan julkisten rakennusten sekä korjausrakentamisessa että uudisrakentamisessa rakentamisen kokonaissuunnittelua, rakentamisen laatua ja valvontaa. Näissä pitää huomioida tutkittu tieto terveellisestä rakentamisesta ja poistaa rakentamisesta aiheutuvat terveysriskit. Lainsäädännössä pitää tehostaa laiminlyöntien sanktioita, jolloin suunnittelu- ja rakentamisvirheet saadaan vähentymään. Toimenpideohjelmassa pitää olla suunnitelma, miten kiinteistön käyttäjien hankintaosaamista lisätään, jotta korjausrakentamisella saadaan poistettua olemassa olevat sisäilmaongelmat. Toimintaohjeita rakennusten näyteenotosta ja tulosten julkisuudesta pitää tarkentaa.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen

Toimenpideohjelmassa on ehdotuksia terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi rakennuksissa. Tehy ry:n mielestä toimenpide-ehdotukset eivät ole riittäviä. Tällä hetkellä asiantuntijoilla on hyvin erilaisia näkemyksiä siitä, miten kosteus- ja homevaurioiden aineenvaihduntatuotteet vaikuttavat ihmisen terveyteen. Sisäilmaoireilusta on tehty sekä kansallista että kansainvälistä tutkimusta, joiden tuloksia ei ole riittävästi hyödynnetty tai tuloksia ei ole tunnustettu. Asiantuntijoiden keskinäiset näkemyserot ovat vaikeuttaneet ratkaisujen etsimistä sisäilmaongelmissa.

Putuksen ja Vilénin (2017) Tehyn jäsenille tekemän tutkimuksen mukaan ainoastaan 10 % kyselyyn vastanneista ei ole mielestään altistunut kosteusvaurioille työuransa aikana. Vastaaajista 15 % oli altistunut pitkäaikaisesti, jopa yli 20 vuoden ajan. Vain 10 % vastaaajista koki, että rakennusten korjaukset olivat parantaneet olosuhteita.

Tehyn oirekyselyssä astmaa esiintyi kaksi kertaa enemmän kuin muulla väestöllä. Myös poskiontelotulehdukset olivat yleisiä ja poikkeavat aikaisempia tuloksia. Terveydenhuollon henkilöstön työolosuhteisiin liittyvä oireilu aiheutti paljon terveyspalvelujen käyttöä ja lääkehoidon tarvetta. Poissaolot olivat pitkäkestoisempia niillä vastaaajilla, joilla oli takanaan pitkäaikainen homealtistus. Tällä on sekä kansantaloudellista että henkilöön kohdistuvaa inhimillistä merkitystä. Työntekijät kokevat, että heidän oireilua vähätellään. Vastuun kantajat puuttuvat, kun työntekijä alkaa oireilemaan.

Työterveyshuollon tekemä terveydellisen merkityksen arviointi jää usein tekemättä, vaikka henkilön työkyky on alentunut. Yhä harvemmin henkilö lähetetään ammattitautitutkimuksiin. Käypä hoito -suositus on tarkoitettu perusterveydenhuoltoon, mutta työterveyshuolto käyttää suositusta ja siihen perustuen ei lähetä työntekijöitä ammattitautitutkimuksiin. Sisäilmaongelmat aiheuttavat työntekijälle useimmiten astmantyyppisiä sairauksia, mutta Käypä hoito -suositus ei tunne muita ammattitauteja kuin astman. Ammattitautitutkimukset päättyvät usein puutteellisiin rakennetutkimuksiin työpaikalla tai niiden tulosten saamiseen. Toimenpideohjelmassa on nostettu kehittämiskohteeksi ongelmarakennuksiin liittyvä selvitysprosessi, sisäilmasta kärsivien auttaminen ja sosiaaliturva. Ohjelmassa puuttuu työterveyshuollon rooli terveydellisen merkityksen arvioinnissa, joka on usein pohja muille toimenpiteille. Työterveyslaitoksen ohjeessa työterveyshuollon toimintaan ja potilasvastaanotolle on todettu, että sisäilmasto-ongelmien terveydellisen merkityksen arviointiin on ollut hyvin vähän käytännön ohjeita. Vuonna 2017 tehty Työterveyslaitoksen ohjeessa on kuvattu toimintamalli terveydellisen merkityksen arviointiin. Käytännön kokemukset ovat kuitenkin olleet, että työterveyshuollon tulkinta sisäilmasto-ongelmien ratkaisussa on kapeutunut. Terveydellisen merkityksen arviointiin, osana työterveyshuollon eettisestä toimintaa, on sisäilmaepäilyissä kiinnitettävä erityistä huomiota.

Vaikka lainsäädännön mukaan työntekijällä on oikeus työskennellä terveellisessä työympäristössä, joutuvat kosteus- ja homevaurioista oireilevat henkilöt pois työelämästä. Työntekijät joutuvat useimmiten sosiaaliturvan ulkopuolelle. Kela ei maksa heille sairauspäivärahaa, koska määrittelee heidät työpaikkakyvyttömiciksi ja edellyttää työnantajaa etsimään heille puhtaat työtilat. Työnantajat eivät etsi heille riittävän aktiivisesti työtiloja, jossa he kykenevät työskentelemään oireilematta. Työssä jatkamisen ja työhön paluun tukemiseen sekä kuntoutukseen ohjaamiseen puuttuvat menettelyohjeet. Käytännössä tehdään satunnaisia kokeiluja, mutta ne eivät ole riittävän tavoitteellisia ja työnantajat eivät sitoudu niihin. Jos kokeilun kautta löytyy työntekijälle sopiva työtila, hänelle ei useimmiten tarjota niissä pysyvää työntekopaikkaa.

Pidämme tärkeänä, että toimenpideohjelmassa kehitetään sisäilmaan liittyvien terveysongelmien tunnistamista ja diagnosointia. On myös hyvä asia, että perustetaan kliininen tutkimusyksikkö tutkimusta, hoitoa ja kuntoutusta varten. Toimenpideohjelmassa pitää kehittää selkeät menettelyohjeet, miten työpaikoilla tuetaan oireilevia työntekijöitä. Ohjeita tarvitaan myös työterveyshuollolle, miten sisäilmaoireilevien tutkimukset toteutetaan työperäisinä sairauksina ja mahdollisina ammattitautena.

Tehy ry:n mielestä työpaikkakyvyttömyyden käsite pitää määritellä selkeästi. Työpaikkakyvyttömyyden käsitteestä ei saa tulla lainsäädännössä hyväksyttävä syy työntekijän sosiaaliturvan eväämiselle.

Tehy ry pitää hyvänä, että toimenpideohjelmassa selvitetään voimassa olevaa lainsäädäntöä ja suosituksia sekä näissä ilmenevät puutteet korjataan. Lainsäädännössä pitää kehittää mm. toimenpiteitä työpaikan vaihdon tukemiseen, kun työntekijä on sairastunut työnantajan tiloissa. Työpaikan vaihdon tuki täytyy saada lainsäädäntöön siten, että työntekijällä on tosiasiallinen mahdollisuus työllistyä oireilusta huolimatta. Käypä hoito -suositusta pitää ottaa uuteen tarkasteluun ja pohtia, tarvitaanko tällaista suositusta näin laajaan rakenteelliseen ja yhteiskunnalliseen ongelmaan. Nykyinen Käypä hoito -suositus on kapea-alainen, jossa ei ole käytetty monipuolisesti tutkittua tietoa. Tehy ry pitää tärkeänä, että terveydensuojelun ja työsuojelulainsäädännön määräyksiä ja eri lainsäädäntöjen rajapintaa tarkennetaan julkisiin rakennuksiin liittyvien terveyshaittojen syntymisen ennaltaehkäisyssä, haittojen poistamisessa ja valvonnassa. Lainsäädäntöön täytyy saada selkeät sanktiot niin rakentamisen kuin oireilevan tukemisen laiminlyönneistä, jotta sillä on vaikutusta.

Onko toimenpiteiden toteutusjärjestys toimiva?

Toimenpideohjelmassa ilmiön laajuuden selvittämiseen on suunniteltu kaksi vuotta, joka on **Tehy ry:n** mielestä tarpeettoman pitkä aika ja hidastaa muiden toimenpiteiden käynnistämistä. Sisäilmaongelmien laajuus tiedetään niin tutkimusten kuin käytännön valossa. Sisäilmaongelmat eivät ole vähentyneet viime vuosien aikana Tehyyn tulleiden yhteydenottojen näkökulmasta. Myös julkisuudessa ovat olleet isot organisaatiot (mm. Kätilöopisto) isojen ongelmien vuoksi.

Erityisen tärkeänä pidämme työ- ja toimintakykyisyyden tukemisen ja sosiaaliturvan kehittämisen. Niihin liittyvät toimenpiteet pitää priorisoida kärkeen, koska oireilevien asema on tällä hetkellä heikko.

Toimenpideohjelmassa on nostettu tärkeänä viestinnän kehittäminen. Nykyisen viestinnän tavoite on varmaankin ollut pelkojen vähentäminen, joka on kuitenkin näyttäytynyt ongelman vähättelynä. Viestinnän pitää olla tutkittuun tietoon perustuvaa ja asiantuntijoiden yhteinen viesti lisää luottamusta asian hoitumiseen.

Mitä muita toimenpiteitä tai selvitystarpeita pidetään tarpeellisina ja miksi?

Majvik II -suositus on moniammatillisesti tehty suositus, jossa on huomioitu mm. rakennustekniikka, mikrobiologia, kemia jne. Olisiko tämän suosituksen ajantasaistaminen tässä toimenpideohjelmassa tarpeellista?

Miten eri tahot haluavat olla mukana Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelman toimeenpanossa?

Olemme kiinnostuneita olemaan mukana terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman eri osa-alueiden toimeenpanossa. Tärkeimpänä kiinnostuksen kohteena pidämme luonnollisesti terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien kysymysten edistäminen.

Helsingissä 12.2.2018

Millariikka Rytkönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Kirsi Sillanpää
johtaja
Tehy ry

Lisätietoja: Kaija Ojanperä, työympäristöasiantuntija, Tehy ry
kaija.ojanpera@tehy.fi, p. 040-5969171

